

МСПМД (IMAS) 12.10

Друге видання
01 квітня 2010 р.
Поправка 2, червень 2013 р.

Навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017
USA

Email: mineaction@un.org
Телефон: (1 212) 963 1875
Факс: (1 212) 963 2498
Веб-сайт: www.mineactionstandards.org

Застереження

Цей документ є чинним з дати, позначеної на титульному аркуші. Оскільки Міжнародні стандарти з питань протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)) підлягають регулярній перевірці та регулярному перегляду, Користувачам слід звертатися з веб-сайтом проекту МСПМД (IMAS) за адресою: <http://www.mineactionstandards.org/> для підтвердження статусу таких стандартів, або перевіряти їх на веб-сайті UNMAS за адресою: www.mineaction.org

Повідомлення про авторські права

Цей документ Організації Об'єднаних Націй є одним з Міжнародних стандартів з питань протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)), і авторські права на нього застережено Організацією Об'єднаних Націй. Ані цей документ, ані витяги з нього не можуть відтворюватися, зберігатися або передаватися в жодній формі, або за допомогою будь-яких засобів, або з будь-якою іншою метою без попередньої письмової згоди Служби ЮНМАС, що діє від імені Організації Об'єднаних Націй.

Цей документ не призначено для продажу.

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017
USA

Email: mineaction@un.org
Телефон: (1 212) 963 1875
Факс: (1 212) 963 2498

© UNMAS 2008 – всі права захищено

Зміст

Зміст	iv
Передмова.....	vi
Вступ	vii
Навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни	7
1. Область застосування.....	7
2. Нормативні посилання	7
3. Терміни, визначення та скорочення	7
4. Загальні положення НРНМВЗВ	8
4.1. Що означає навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни.....	8
4.2. Міжнародні правові зобов'язання щодо забезпечення НРНМВЗВ.....	8
4.3. Роль НРНМВЗВ у протимінній діяльності.....	8
4.3.1 Загальні положення	8
4.3.2 Інформування про безпечну поведінку	9
4.3.3 Збір даних в громадах з груп ризику.....	9
4.3.4 Зв'язок з громадою	9
4.3.5 Підтримка НРНМВЗВ в розмінуванні та утилізації вибухонебезпечних предметів.....	9
4.3.6 Підтримка НРНМВЗВ в наданні допомоги потерпілим	10
4.3.7 Підтримка НРНМВЗВ агітаційно-просвітницької роботи	11
5. Оцінка потреб, вразливих сторін і можливостей та управління інформацією.....	11
5.1. Загальні положення	11
5.2. Оцінка потреб	11
5.3. Дані, що підлягають збору в якості складової частини оцінки потреб НРНМВЗВ.....	12
5.4. Принципи, застосовні для оцінок потреб	12
6. Планування	13
7. Повідомлення НРНМВЗВ і здійснення повідомлень.....	13
7.1. Загальні положення	13
7.2. Розробка повідомлення	14
7.3. Тестування повідомлень.....	14
7.4. Моніторинг, розгляд і перегляд повідомлень НРНМВЗВ.....	14
8. Використання інформаційних засобів та матеріалів.....	14
8.1. Розробка інформаційних засобів НРНМВЗВ та матеріалів	14
8.2. Випробування інформаційних засобів НРНМВЗВ і матеріалів	14
8.3. Моніторинг та перегляд інформаційних засобів НРНМВЗВ і матеріалів	15
9. Реалізація НРНМВЗВ	15
9.1 Загальні положення.....	15
9.2. НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації	15
9.3. Основні труднощі для НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації.....	15
9.4. Повідомлення НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації	15
9.5. НРНМВЗВ в освітніх закладах	16
9.6. Включення НРНМВЗВ до навчальної програми	16
9.7. Зміцнення можливостей спільноти в плані НРНМВЗВ	16

10.	Координування НРНМВЗВ і управління інформацією	17
10.1.	Загальні положення	17
10.2.	Механізми та інструменти координації	17
11.	Моніторинг та оцінка	17
11.1.	Загальні положення	17
11.2.	Ключові питання для моніторингу	17
11.3.	Розробка системи моніторингу	18
11.4.	Ключові питання для оцінки	18
11.5.	Коли проводити оцінку	18
11.6.	Застосування оцінки	19
12.	Розвиток можливостей	19
12.1.	Загальні положення	19
12.2.	Розробка плану розвитку можливостей	19
12.3.	Громади з групи ризику	20
12.4.	Національний орган протимінної діяльності	20
12.5.	Центр з розмінування	20
12.6.	Оператори НРНМВЗВ	20
13.	Роль та відповідальність	20
13.1.	Громади з групи ризику	20
13.2.	Уряди країн, що постраждали від застосування мін/ВЗВ	20
13.3.	Національний орган протимінної діяльності	21
13.4.	Центр з розмінування	21
13.5.	Організація Об'єднаних Націй	22
13.6.	Організації НРНМВЗВ	23
13.7.	Донорські організації	23
	Додаток «А» (Нормативний) Посилання	24
	Реєстр поправок	25

Передмова

Міжнародні стандарти для програм у сфері гуманітарного розмінування були вперше запропоновані робочими групами на міжнародній технічній конференції, яка проходила у Данії у липні 1996 року. Були встановлені критерії для всіх аспектів процесу розмінування, рекомендовані стандарти й узгоджене нове універсальне визначення поняття «очищення/розмінування». Наприкінці 1996 року принципи, запропоновані у Данії, були розвинені робочою групою під керівництвом ООН і з'явилися «Міжнародні стандарти для проведення операцій з гуманітарного розмінування». Перше видання було опубліковане Службою Організації Об'єднаних Націй з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) у березні 1997 року.

З того часу область застосування цих початкових стандартів була розширена з метою включення інших елементів протимінної діяльності та відображення змін, внесених до операційних процедур, практики і норм. Ці стандарти були перероблені і перейменовані на Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)), а їх перше видання з'явилося у жовтні 2001 року.

Організація Об'єднаних Націй несе загальну відповідальність за створення умов і сприяння ефективному управлінню програмами протимінної діяльності, з розробкою і підтримкою стандартів включно. Тому Служба ЮНМАС є підрозділом у структурі Організації Об'єднаних Націй, що несе відповідальність за розробку і підтримку стандартів МСПМД (IMAS). Підготовка стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється за підтримки Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування.

Робота з підготовки, огляду і перегляду стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється технічними комітетами за підтримки міжнародних, урядових і неурядових організацій. Найновішу версію кожного стандарту, разом з інформацією про роботу технічних комітетів, можна знайти за посиланням <http://www.mineactionstandards.org/>. Окремі стандарти МСПМД (IMAS) переглядаються не рідше, аніж раз на три роки для відображення змін, які мають місце у нормах і практиці протимінної діяльності, а також для введення цих змін до міжнародних правил і вимог.

Вступ

Протягом декількох останніх спільнота протимінної діяльності зробила вирішальні кроки до професіоналізації навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни (ВЗВ) і ризикам від мін та вибухонебезпечних залишків війни (НРНМВЗВ). Головною складовою частиною в цьому процесі була розробка ЮНІСЕФ міжнародних стандартів для проведення НРНМВЗВ в рамках стандартів МСПМД (IMAS), які підтримуються ЮНМАС. У жовтні 2003 року, в ЮНІСЕФ завершилося створення наступних семи стандартів НРНМВЗВ, які було офіційно прийнято в якості стандартів МСПМД (IMAS) в червні 2004 року:

- a) МСПМД (IMAS) 07.11 - Керівництво з навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни;
- b) МСПМД (IMAS) 07.31 - Акредитація організацій і операцій з питань навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни;
- c) МСПМД (IMAS) 07.41 - Моніторинг програм і проектів щодо навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни;
- d) МСПМД (IMAS) 08.50 - Збір даних і оцінка потреб у навчанні ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни;
- e) МСПМД (IMAS) 12.10 - Планування програм і проектів щодо навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни;
- f) МСПМД (IMAS) 12.20 - Здійснення програм і проектів щодо навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни; а також
- g) МСПМД (IMAS) 14.20 - Оцінка програм і проектів щодо навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни.

З моменту ухвалення в 2004 році стандарту НРНМВЗВ МСПМД (IMAS), в ньому, як і у всіх інших стандартах МСПМД (IMAS), було визначено глобальну структуру, на підставі якої країнами і програмами були розроблені національні стандарти та інші технічні керівництва. У березні 2008 року Спостережна рада МСПМД (IMAS) схвалила рекомендацію ЮНІСЕФ про те, що стандарт МСПМД (IMAS) з питань НРНМВЗВ має бути розглянутий Міжнародною консультативною групою НРНМВЗВ, яка на той момент була в процесі становлення, перш ніж представити його групі для остаточного затвердження. У травні 2009 року, на першому засіданні Міжнародної консультативної групи НРНМВЗВ, скликаній за спільною ініціативою ЮНІСЕФ та ЖМЦГР, члени групи дійшли згоди про те, що сім існуючих стандартів слід замінити новим, єдиним стандартом з питань НРНМВЗВ (представленим в цьому документі).

Навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни

1. Область застосування

В цьому стандарті МСПМД (IMAS) встановлено принципи і наведено рекомендації щодо ефективної оцінки, планування, здійснення, управління, моніторингу та оцінки НРНМВЗВ. Цей стандарт МСПМД (IMAS) оновлює і замінює всі попередні стандарти МСПМД (IMAS) з питань НРНМВЗВ, зокрема стандарти 07.11, 07.31, 07.41, 08.50, 12.10, 12.20 та 14.20. Призначення цього документа – створення базової структури для НРНМВЗВ в міжнародному масштабі. Додаткову детальну інформацію про впровадження цього стандарту МСПМД (IMAS) можна знайти в довідниках і модулях, зазначених в посиланнях у розділі, наведеному далі щодо ресурсів (Додаток «А»). Цей стандарт МСПМД (IMAS) слід тлумачити з врахуванням інших стандартів МСПМД (IMAS) та посібників. Зокрема, слід звернути увагу на стандарт МСПМД (IMAS) 01.10, який дає визначення ролі МСПМД (IMAS), і встановлює керівні принципи для їх відповідного застосування.

2. Нормативні посилання

Перелік нормативних посилань наводиться в Додатку «А». Нормативні посилання є важливими документами, які згадуються в цьому стандарті та які становлять частину положень цього стандарту.

3. Терміни, визначення та скорочення

Повний глосарій всіх термінів, визначень і скорочень, що використовуються в серії стандартів МСПМД, наводиться в стандарті МСПМД (IMAS) 04.10.

У серії стандартів МСПМД (IMAS), слова 'shall' («має», «зобов'язаний»), 'should' («належить», «потрібно», «слід») і 'may' («може») використовуються для позначення бажаного ступеню забезпечення відповідності. Це вживання відповідає термінології, що використовується у стандартах і керівних принципах ISO:

- a) слово 'shall' («має», «зобов'язаний») використовується для зазначення вимог, методів або специфікацій, які повинні застосовуватися для того, щоб відповідати стандартів;
- b) слово 'should' («належить», «потрібно», «слід») використовується для зазначення бажаних вимог, методів або специфікацій; та
- c) слово 'may' («може») використовується для зазначення можливого методу або способу дії.

Термін 'Національний орган з питань протимінної діяльності' (НОПМД) відноситься до урядової установи в постраждалих від мін країні, в обов'язки якого входять регулювання, управління і координація протимінної діяльності.

Термін «Національний орган протимінної діяльності (НОПМД)» означає урядову організацію, частіше за все – міжвідомчий комітет в країні, яка постраждала від застосування мін/ВЗВ, на який покладено відповідальність за регулювання, управління і координування питань протимінної діяльності.

Примітка: За відсутності НОПМД, може виявитися необхідним та доречним для ООН або іншого визнаного міжнародного органу взяти на себе деякі або всі згадані обов'язки, та виконувати деякі або всі функції ЦЗР (центрів з розмінування) або, рідше, функції НОПМД.

«Центр з розмінування» (ЦЗР) або «Координаційний центр з проведення протимінних операцій» (КЦПО) означає організацію, яка від імені НОПМД, там, де він існує, як правило, відповідає за проведення планування, координування, нагляду, а в деяких випадках і за здійснення проектів протимінної діяльності. Для національних програм з розмінування, ЦЗР/КЦПО зазвичай діє як оперативний офіс НОПМД.

4. Загальні положення НРНМВЗВ

4.1. Що означає навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни

Термін «Навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни» (НРНМВЗВ) означає заходи, спрямовані на скорочення ризиків, пов'язаних з отриманням тілесних пошкоджень внаслідок підриву на мінах/ВЗВ (включаючи суббоеприпаси, що не вибухнули), шляхом підвищення ступеня обізнаності та заохочення безпечних різновидів та форм поведінки. Ці заходи включають в себе обмін інформацією з громадами з груп ризику, повідомлення, пов'язані з безпекою цільових груп, а також надання підтримки заходам щодо управління ризиком для громад та участь в протимінній діяльності.

НРНМВЗВ має гарантувати обізнаність чоловіків, жінок та дітей в громадах, які постраждали від застосування мін/ВЗВ, з різновидами ризику, створюваного мінами та ВЗВ, а також заохочувати таку модель поведінки, яка знижує ризик для людей, майна і навколишнього середовища. Завдання полягає в скороченні ризику до такого рівня, при якому люди зможуть жити безпечно, і зможуть відтворити середовище, в якому економічний і соціальний розвиток може відбуватися без обмежень, обумовлених забрудненням.

НРНМВЗВ є невід'ємною частиною планування і здійснення протимінної діяльності. НРНМВЗВ, як правило, не повинно бути відокремленою діяльністю¹; навпаки, всюди, де це можливо, воно має здійснюватися на підтримку інших заходів з питань протимінної діяльності та у поєднанні з ними. Програми та проекти можуть здійснюватися в надзвичайних ситуаціях, в перехідний період, або на етапі розвитку². Однак, існують приклади, де «відокремлене» НРНМВЗВ є як здійсненим, так і відповідним. В деяких надзвичайних ситуаціях, коли проведення розмінування не є можливим, або ще не почалося, або в країнах із залишковим забрудненням (що стає все більш поширеним явищем), НРНМВЗВ може бути складовою частиною шкільної навчальної програми, і може не бути прив'язаним до інших аспектів протимінної діяльності. НРНМВЗВ може вестися та контролюватися органами системи освіти, незалежно від Центру з розмінування.

4.2. Міжнародні правові зобов'язання щодо забезпечення НРНМВЗВ

Деякі міжнародні договори встановлюють правові зобов'язання держав-учасниць щодо забезпечення НРНМВЗВ. Конвенція про заборону протипіхотних мін накладає зобов'язання на державу-учасницю «яка володіє відповідними можливостями ... надавати допомогу у здійсненні програм з обізнаності щодо мінної небезпеки»³. У Конвенції щодо касетних боеприпасів від держав-учасниць вимагається, проведення «просвітницької діяльності щодо зниження ризику» з тим, щоб забезпечити обізнаність цивільного населення, яке проживає в районах або поблизу районів, забруднених касетними боеприпасами, з ризиками, що створюються такими залишками»⁴. Протокол V до Конвенції про заборону деяких різновидів звичайної зброї вимагає від Держав-учасниць та сторін збройного конфлікту робити все можливе для того, щоб Держави-учасниці і сторони збройного конфлікту вживали всіх заходів перестороги на підконтрольній їм території, забрудненій вибухонебезпечними залишками війни⁵, для захисту цивільного населення, окремих цивільних осіб і цивільних об'єктів від небезпек і впливу вибухонебезпечних залишків війни... Згадані заходи перестороги можуть включати в себе попередження [та] навчання цивільного населення ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни...»⁶

4.3. Роль НРНМВЗВ у протимінній діяльності

4.3.1 Загальні положення

¹ Відокремлена діяльність НРНМВЗВ є навчання ризикам небезпек, не пов'язана з будь-якою іншою протимінною діяльністю.

² Термін «проект» означає діяльність або низку взаємно пов'язаних заходів з узгодженою метою. Будь-який проект, як правило, має обмежену тривалість та план робіт. Перед початком проекту, як правило, визначають та погоджують ресурси, необхідні для досягнення мети. Термін «програма» означає середньо- або довгострокові операції організації, спрямовані на виконання її бачення та стратегічної мети. Програма протимінної діяльності складається з серії пов'язаних проектів з протимінної діяльності, Аналогічно, програма НРНМВЗВ складається з серії пов'язаних проектів НРНМВЗВ.

³ Стаття 6, параграф 3, КЗППМ

⁴ Стаття 4, параграф 2(е), ККБ

⁵ Визначаються як ЗВБ або БНВ, пов'язані зі збройним конфліктом.

⁶ Стаття 5, Протокол V до КЗЗ щодо ВЗВ

НРНМВЗВ може відігравати значну роль у протимінній діяльності завдяки інформації, обмін якою відбувається з членами громади, та стосунків, які можуть бути встановлені з громадами, яких стосується це питання. Далі наведено деякі різновиди практичних внесків, що їх НРНМВЗВ може зробити до програми протимінної діяльності з метою захисту населення від ризиків мінного забруднення.

4.3.2 Інформування про безпечну поведінку

Інформування про безпечну поведінку в рамках НРНМВЗВ означає інформаційні та освітні заходи, спрямовані на скорочення кількості смертей і тілесних ушкоджень, викликаних мінами і ВЗВ завдяки поліпшенню обізнаності про ризик серед окремих людей і громад, а також заохоченню безпечного способу поведінки. Повідомлення про безпечну поведінку можуть передаватися шляхом особистого обміну інформацією, засобами масової інформації (наприклад, ТБ та радіомовлення), традиційними засобами зв'язку, або «засобами інформування малого формату» (наприклад, плакатами та листівками). Такі заходи можуть проводитися в офіційному та неофіційному оточенні.

У надзвичайній постконфліктній ситуації, в зв'язку з обмеженнями за часом і нестачею точних даних, повідомлення через канали громадського інформування може бути найбільш практичним способом доведення інформації про безпечну поведінку для зменшення ризику. У більш стабільних умовах повідомлення, пов'язані з безпечною поведінкою, можуть здійснюватися в рамках комплексної стратегії щодо зменшення ризику в рамках програми протимінної діяльності. Це може включати в себе заходи в межах громади, інтегрування в програми навчальних установ та інші соціальні й економічні заходи для збільшення масштабу впливу.

4.3.3 Збір даних в громадах з груп ризику

Слід збирати дані з громад з груп ризику, та з інших джерел стосовно небезпеки від застосування мін та ВЗВ, з небезпечних районів зон, стосовно впливу мін/ВЗВ на цивільне населення, включаючи дані про потерпілих та інциденти, інформацію про небезпеку та безпечну поведінку, а також про надання допомоги потерпілим. Такі дані слід використовуватися для кращого розуміння масштабу небезпеки і її впливу, для визначення цільових груп, підтримки інших ініціатив протимінної діяльності, зокрема проведення нетехнічного обстеження, технічного обстеження, очищення та ОЗБД, а також для допомоги потерпілим. Дані також слід використовувати для проведення моніторингу та оцінки впливу заходів протимінної діяльності.

4.3.4 Зв'язок з громадою

Зв'язок з громадою в протимінній діяльності означає процеси, техніку і обмін інформацією, що стимулюють учасників протимінної діяльності до вироблення кращого розуміння громад, постраждалих від застосування мін/ВЗВ їх існуючих активів, потреб та пріоритетів. Такий процес також надає зачепленим проблематикою громадам, місцевим органам влади та організаціям, що займаються розробкою, отримати краще уявлення про послуги протимінної діяльності та взяти участь у визначенні своїх вимог щодо НРНМВЗВ, обстеження, маркування, очищення і допомоги потерпілим. Зв'язок з громадою сприяє обміну інформацією між національними органами влади, агенціями з питань протимінної діяльності, організаціями з надання допомоги, а також організаціями та органами, що займаються розробкою, та з зачепленими проблематикою громадами.

Зв'язок з громадою має гарантувати залучення членів громади до визначення своїх власних ризиків і своїх пріоритетів у одержанні допомоги в контексті протимінної діяльності. Він також може сприяти громадам в розробці прийнятних в місцевих умовах рішень щодо зменшення ризику в їхніх громадах. Зв'язок з громадою також має гарантувати спрямування програм протимінної діяльності на розгляд потреб та пріоритетів громади, а також має залучати членів громади до розробки, здійснення, моніторингу, та оцінки операцій з питань протимінної діяльності.

Зв'язок з громадою є особливо актуальним для НРНМВЗВ, але він також є важливим для всіх основоположних компонентів протимінної діяльності. Особи, які займаються НРНМВЗВ, можуть також здійснювати зв'язок з громадою, але, окрім того, їх можна організувати в окремі групи або окремих персонал. Робота зі здійснення зв'язку з громадськістю має виконуватися тільки навченими посадовцями з метою забезпечення єдиного, узгодженого підходу до взаємодії з громадами та навчання їх різновидам ризику, пов'язаного з застосуванням мін/ВЗВ.

4.3.5 Підтримка НРНМВЗВ в розмінуванні та утилізації вибухонебезпечних предметів

Розмінування включає в себе обстеження, маркування і очищення від мін та ВЗВ. НРНМВЗВ може сприяти кожному з цих трьох видів діяльності, а також сприяти підтримці громади в процесі розмінування. З точки

зору нетехнічних та технічних обстежень, команди НРНМВЗВ, виходячи з даних/інформації, наданих громадою або іншими ключовими інформаторами, можуть здійснювати наступне:

- a) виявляти розташування небезпечних зон;
- b) визначати типи наявних видів небезпеки;
- c) розуміти, яким чином мін/ВЗВ впливають на життя і добробут громади; а також
- d) допомагати у створенні переліку пріоритетів громади щодо очищення або маркування.

У плані маркування, команди НРНМВЗВ можуть робити наступне:

- e) збирати і поширювати інформацію щодо місцевих попереджувальних знаків;
- f) забезпечити розуміння і дотримання співтовариством маркування та огорожі мінного поля; а також
- g) допомогти у створенні переліків пріоритетів громади щодо маркування (включаючи відповідні матеріали, які зменшують ризик їх зняття, крадіжки, або знищення).

Стосовно мін/ВЗВ, (включаючи очищення від суббоеприпасів, що не вибухнули), команди НРНМВЗВ можуть виконати наступне:

- h) сповіщати громаду про прибуття груп розмінування;
- i) інформувати громаду про процедури техніки безпеки під час проведення операцій очищення;
- j) інформувати чоловіків, жінок і дітей про очищені райони та про ті, що ще залишаються небезпечними, включаючи маркування очищених і не очищених районів;
- k) полегшувати передачу вивільнених земель, включаючи заходи для зміцнення впевненості громади в тому, що землю насправді очищено; та
- l) проводити подальші дії, повертаючись до громад через тижні або місяці після проведення очищення з тим, щоб переконатися, що земля використовується цільовими бенефіціарами, і використовується належним чином.

У плані знешкодження вибухонебезпечних предметів (ВНП), команди НРНМВЗВ можуть:

- m) збирати і надавати у вигляді звітів інформацію про місця позбавлення від ВЗВ;
- n) сприяти в розробці систем звітності щодо згаданих місць позбавлення;
- o) полегшувати роботу груп знешкодження та знищення ВНП в громадах; а також
- p) гарантувати своєчасне реагування груп знешкодження та знищення ВНП на повідомлення, що надходять від громади.

4.3.6 Підтримка НРНМВЗВ в наданні допомоги потерпілим

Надання допомоги потерпілим включає в себе проведення рятувальної операції видалення з мінного поля, невідкладну і подальшу медичну допомогу, фізичну реабілітацію, психологічну підтримку, а також соціально-економічну повторну інтеграцію осіб, які пережили вибухи мін/ВЗВ, а також інвалідів. Складовими частинами заходів з надання допомоги потерпілим є управління інформацією і збір даних, а також підтримка законів і політики, які заохочують дотримання прав людини для осіб з обмеженими можливостями. НРНМВЗВ може полегшити надання допомоги тим, хто вижив, та потерпілим від мін/ВЗВ та суббоеприпасів, що не вибухнули, а також, за можливості, іншим особам з обмеженими можливостями. Зокрема, команди НРНМВЗВ можуть:

- a) вносити свій внесок до збору даних щодо потерпілих від мін/ВЗВ або до систем спостереження;

- b) виявляти національні та місцеві можливості для надання допомоги потерпілим, та умови для надання наявної підтримки;
- c) під час виконання ними роботи в громадах виявляти потерпілих осіб, які потребують допомоги;
- d) надавати потерпілим детальну інформацію про наявність підтримки, і яким чином цю підтримку можна буде отримати;
- e) встановлювати зв'язок з центрами фізичної реабілітації з тим, щоб забезпечити надання підтримки;
- f) за необхідності, сприяти в перевезенні потерпілого і члена його сім'ї до медичного центру для лікування і назад; а також
- g) розглядати можливість працевлаштування потерпілих, якщо це можливо і там, де це доречно в якості координаторів НРНМВЗВ.

4.3.7 Підтримка НРНМВЗВ агітаційно-просвітницької роботи

НРНМВЗВ може відігравати певну роль у зміцненні політичної волі у відповідних країнах на підтримку протимінної діяльності. Крім цього, НРНМВЗВ може розглянути включення елемента національної або регіональної агітаційно-просвітницької роботи. Це може бути агітаційно-просвітницька робота на підтримку *Конвенції про заборону протипіхотних мін, Конвенції про касетні боєприпаси і Конвенції про заборону певних різновидів звичайної зброї*, особливо її Протоколу V, а також інших відповідних договорів міжнародного права. Вона може також охоплювати агітаційно-просвітницьку роботу стосовно надання допомоги потерпілим, включаючи підтримку Конвенції ООН про права інвалідів.

5. Оцінка потреб, вразливих сторін і можливостей та управління інформацією

5.1. Загальні положення

НРНМВЗВ має ґрунтуватися на ретельній оцінці потреб і можливостей («оцінка потреб НРНМВЗВ»). Метою оцінки потреб НРНМВЗВ є визначення, аналіз та розподіл за пріоритетами місцевих видів ризику внаслідок застосування мін та ВЗВ з тим, щоб оцінити можливості та вразливі сторони чоловіків, жінок, хлопців та дівчат серед громад з групи ризику та інших зацікавлених учасників, а також визначити варіанти для проведення НРНМВЗВ.

Мета збору даних і оцінки потреб має погоджуватися з усіма відповідними зацікавленими учасниками. Результати мають поширюватися серед них шляхом проведення інформаційних нарад з лідерами громад, територіальними організаціями та з членами громади. Це особливо стосується даних, зібраних у громадах з групи ризику. Всі зібрані дані мають зберігатися, аналізуватися, і використовуватися для удосконалення НРНМВЗВ.

5.2. Оцінка потреб

Будь-які оцінки потреб мають робити свій внесок до оцінки протимінної діяльності на національному рівні з тим, щоб краще планувати програмну діяльність. Будь-яка оцінка потреб має подаватися у вигляді звіту до відповідного Центру з розмінування, який зобов'язаний передати її дані іншим відповідним організаціям та органам.

Хоча оцінка потреб має передувати плануванню і здійсненню НРНМВЗВ, вона не є одноразовим заходом, а має проводитися на регулярній основі. У ній мають розглядатися різні потреби, вразливі сторони та сподівання громад з груп ризику в кожному районі (провінції або окрузі), які постраждали від застосування мін/ВЗВ. Це є складовою частиною обов'язків з моніторингу операторами НРНМВЗВ.

Процес збору даних і аналізу має бути прозорим. Скрізь, де це можливо, процес оцінки потреб має гарантувати участь громади з груп ризику. Національні та місцеві органи влади та інші організації НРНМВЗВ також мають бути поінформовані та залучені до цього процесу там, де це доречно. Всюди, де це можливо і необхідно, мають використовуватися підходи учасників, які мають плануватися з самого початку.

Особам, які проводять оцінку потреб, слід мати відповідну кваліфікацію або підготовку; вони також мають бути збалансованими в гендерному співвідношенні. Навчання проведенню оцінки потреб має гарантувати, що співробітники з числа чоловіків і жінок:

- a) розуміють мету збору даних і те, яким чином вони будуть аналізуватися і використовуватися;
- b) знають стандарти МСПМД (IMAS) щодо безпеки і гігієни праці в серії 10, які мають застосовуватися під час проведення оцінки, і не мають піддаватися не виправданого ризику; а також
- c) пройшли всебічну і безперервну підготовку, особливо щодо норм і етичних стандартів стосовно збору даних та проведення оцінки потреб.

5.3. Дані, що підлягають збору в якості складової частини оцінки потреб НРНМВЗВ

Дані, зібрані під час оцінки потреб НРНМВЗВ, є підставою для розробки плану. Зібрані дані повинні дозволити визначити наступні моменти:

- a) цільові групи в соціальному та географічному плані (шляхом збору даних про потерпілих від мін та ВЗВ, про тих, хто і чому ризикує, а також про те, кого стосується проблематика питань про міни та ВЗВ? Щодо останнього, слід звернути увагу, зокрема, на переміщення населення до районів ризику або через них);
- b) інформація про небезпеки від застосування мін та ВЗВ, а також про зачеплені цією проблематикою райони (наприклад, про тип використовуваних пристроїв, природу ймовірно небезпечних районів, де подібні пристрої можна виявити, про будь-яке маркування, попереджувальні знаки позначення, і т. д.);
- c) райони роботи (збиранням даних про місця отримання людьми тілесних ушкоджень, місця найвищого ступеня ризику, районах, де має місце ризикована поведінка, та ін.);
- d) повідомлення, а згодом і заходи, згідно з цільовими групами (оцінкою того, яким чином люди отримали тілесні ушкодження і яким чином і для чого вони ризикують);
- e) підходи НРНМВЗВ і методології, які скоріше за все, викличуть зміни в поведінці. Під час оцінювання будь-яких існуючих місцевих стратегій безпеки слід звернутися за допомогою до громади;
- f) канали спілкування та способи, якими цільові групи підтримують зв'язок і навчаються;
- g) інституційні механізми та партнерства, які використовуються для повідомлень НРНМВЗВ та дій в аварійні ситуації;
- h) наявні ресурси та їх розподіл; та
- i) часові межі досягнення проектної або програмної мети (шляхом збору даних про природу та масштаб небезпек від застосування мін/ВЗВ).

5.4. Принципи, застосовні для оцінок потреб

Особи, які здійснюють оцінки потреб у НРНМВЗВ, мають всюди, де це можливо, користуватися існуючою інформацією.

Дані мають збиратися згідно з стандартизованими на національному рівні формами там, де вони існують, для їх введення до національної інформаційної системи протимінної діяльності. Крім цього, організації можуть також збирати і інші дані для внутрішніх цілей з використанням власних форм. Чоловіки і жінки, а також інші особи, які втілюють програму в життя та які збирають дані, мають бути спеціально навчені з цією метою, включаючи етичні питання збору даних. Слід потурбуватися про те, щоб цей процес не став суто механічною операцією, а перетворився на відверту розмову, яка дозволяє опитуваним розмовляти природньо.

Організація НРНМВЗВ не має плекати сподівання, які неможливо здійснити. Слід бути обережними, не породжуючи невиправданих надій щодо дострокового очищення, і підкреслювати, що дані збираються з метою надання сприяння у визначенні потреб громади в НРНМВЗВ.

Слід враховувати потреби чоловіків, жінок і дітей. Сприйняття і вимоги членів громади варіюються відповідно до віку, статі, соціальних, родових/етнічних передумов, освітнього рівню та ін.

Потерпілі від мін та ВЗВ (а також від суббоеприпасів, що не вибухнули) мають право на недоторканність приватного життя і право брати включеними до рішень та програм, які на них впливають. Це має виконуватися за будь-яких обставин.

Організаціям, які оцінюють потреби НРНМВЗВ, слід надавати НОПМД всі зібрані дані з врахуванням вимог конфіденційності. Ця інформація буде внесена до національної інформаційної системи з питань протимінної діяльності з метою підтримки інших заходів протимінної діяльності та більш масштабного розвитку. Національний орган, в свою чергу, зобов'язаний поділитися всією необхідною інформацією, що підпадає під вимоги конфіденційності, з організаціями, що займаються протимінною діяльністю, та з іншими відповідними органами. До цього слід включити, за можливості, аналіз результатів будь-якої оцінки потреб.

6. Планування

Існують різні форми планування НРНМВЗВ, причому тривалість планів варіюється. Як правило, стратегічний план НРНМВЗВ буде мати формат багаторічного плану, в той час як план дій або план роботи буде розраховано на один рік або менше.

План протимінної діяльності громади також може бути розроблений на основі висловлених потреб зачепленої цією проблематикою громади. Ці потреби слід включати до вищого рівня планування протимінної діяльності.

Планування має виняткове значення для ефективної імплементації, і має ґрунтуватися на ретельній та безперервній оцінці потреб зачеплених цією проблематикою громад. Оцінка проводиться за активної участі чоловіків і жінок, які перебувають у зачепленій цією проблематикою громаді. Планування також має визначати те, яким чином буде проводитися моніторинг та оцінка програми. Планування має також визначати спосіб моніторингу та оцінки програми.

Планування має прагнути до формулювання чітко визначених завдань для втручання програми НРНМВЗВ.

7. Повідомлення НРНМВЗВ і здійснення повідомлень

7.1. Загальні положення

Повідомлення про безпечну поведінку займають чільне місце в будь-якій ініціативі НРНМВЗВ. Розробка і поширення цих повідомлень, а також оцінка їх впливу, має бути результатом ретельно спланованої стратегії та процесу. Загальнонаціональний підхід у вирішенні питання ризикованої поведінки, цільових груп, повідомлення та ін. не завжди може бути найкращим способом здійснення НРНМВЗВ. В деяких країнах є значні культурні і релігійні відмінності, які визначають характер поведінки.

Весь процес спілкування в НРНМВЗВ має ґрунтуватися на ретельно спланованій стратегії, спрямованій на певні групи ризику; така стратегія має бути прийнятною в соціальному і культурному плані. Проект або програма НРНМВЗВ не має ґрунтуватися на припущенні, що діти і жінки завжди піддаються найбільшому ризику. В багатьох ситуаціях більшість жертв від застосування мін та ВЗВ складають чоловіки. Наведені нижче елементи слід включати до стратегії спілкування в рамках НРНМВЗВ:

- a) необхідність розгляду ризикованих моделей поведінки,
- b) цільові групи,
- c) повідомлення, пов'язані з безпекою поведінки,
- d) канали спілкування, та
- e) засоби поширення.

7.2 Розробка повідомлення

Повідомлення залежать від цільових аудиторій, заохочуваних моделей поведінки і чинників, які скоріше за все, вплинуть на цільові аудиторії з тим, щоб вони прийняли бажану модель поведінки. Повідомлення або символи мають бути прийнятними в культурному, мовному та соціальному відношенні. Повідомлення мають бути позитивними, оскільки людям необхідно відчуття, що вони можуть вдатися до дій, і що за допомогою таких дій вони можуть поліпшити своє життя і життя своїх рідних. Повідомлення не обов'язково має бути коротким, але воно повинно бути зрозумілим.

7.3. Тестування повідомлень

Всі повідомлення та запропоновані засоби їх донесення мають тестуватися до надання їм остаточної форми.

Тестування в ідеальному варіанті має відбуватися серед цільової аудиторії. Якщо цільова аудиторія складається з молодих фермерів-чоловіків певної етнічної групи, попередні випробування повинні проводитися серед цієї ж категорії людей. Тестування може проводитися на різних рівнях складності з різними витратами. Воно не обов'язково має бути тривалим. Тестування провадиться з метою забезпечення того, що повідомлення або матеріали були:

- a) зрозумілі,
- b) соціально прийнятні,
- c) актуальні,
- d) реалістичні, та
- e) переконливі.

7.4. Моніторинг, розгляд і перегляд повідомлень НРНМВЗВ

Повідомлення та доведення повідомлень з метою забезпечення ефективності мають підлягати моніторингу в рамках кожного проекту або кожної програми НРНМВЗВ. Система моніторингу має визначитися на стадії планування. Це означає оцінку того, чи повідомлення:

- a) досягають своєї цільової аудиторії;
- b) є зрозумілими та прийнятними, а також
- c) забезпечують вжиття заходів на їх підставі.

8. Використання інформаційних засобів та матеріалів

8.1. Розробка інформаційних засобів НРНМВЗВ та матеріалів

Визначаючи потребу в інформаційних засобах і матеріалах на підтримку НРНМВЗВ, головними міркуваннями мають бути труднощі в доведенні відповідного повідомлення належній особі відповідною мовою або відповідним символом, з використанням друкованих матеріалів. Однак, можуть виникати моменти, коли для виконання проекту або програми вважають доречним розробити друковані матеріали (наприклад, плакати, листівки, або рекламні щити). Друковані матеріали можуть, наприклад, бути корисними нагадуваннями при поєднанні з іншими комунікаційними підходами.

Для кожного продукту НРНМВЗВ можуть використовуватися як однакові, так різні повідомлення і зображення. Адаптація матеріалів з інших контекстів за певних обставин може бути недоречною або вводити в оману, тому повинна ретельно тестуватися перед розповсюдженням матеріалів.

8.2. Випробування інформаційних засобів НРНМВЗВ і матеріалів

Аналогічно повідомленням, інформаційні засоби і матеріали НРНМВЗВ мають пройти випробування, до отримання остаточного затвердження. Може проводитися обговорення на рівні фокус-груп, або можуть проводитися групові або індивідуальні співбесіди з окремими членами цільової аудиторії для обговорення запропонованого підходу. Матеріали не слід остаточно оформляти та направляти до друку без їх

попереднього практичного апробування, оскільки може виникнути потреба у внесенні змін. Аналогічно наведеному вище для повідомлень, під час тестування матеріалів НРНМВЗВ слід перевірити, чи є наочне приладдя зрозумілим, соціально прийнятним, актуальним, привабливим, і переконливим.

8.3. Моніторинг та перегляд інформаційних засобів НРНМВЗВ і матеріалів

Регулярна перевірка реакції та довіри до засобів доведення повідомлення, включаючи друковані матеріали, має бути частиною системи моніторингу будь-якого проекту або програми. Якщо інформаційні засоби і матеріали призводять до появи невірних повідомлень, їх не слід більше використовувати до ефективного перегляду.

9. Реалізація НРНМВЗВ

9.1 Загальні положення

В цьому розділі визначаються певні питання щодо імплементації проектів і програм НРНМВЗВ, зокрема про проведення НРНМВЗВ в надзвичайних ситуаціях та способи просування довготермінового сталого НРНМВЗВ.

9.2. НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації

Надзвичайна ситуація може виникнути в результаті збройного конфлікту або стихійного лиха⁷. НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації відноситься до зусиль, спрямованих на підвищення обізнаності про новий значний ризик від мін та/або ВЗВ. Мета полягає в заохоченні безпечної моделі поведінки серед найбільшого числа цивільних осіб, які можуть піддаватися ризику, особливо дітей, в найкоротші можливі терміни. Така поведінка може бути в масштабі усєї країни або може бути вкрай локалізованою, а надзвичайна ситуація може тривати протягом днів, тижнів або місяців.

9.3. Основні труднощі для НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації

В ідеальному варіанті, НРНМВЗВ має бути обміном інформацією з певними групами в рамках громад, що піддаються ризику, для підтримки сталих змін у моделі поведінки. У надзвичайній ситуації, з-за обмеженого часу, більшість випадків спілкування буде, як правило, односторонньою. Мета полягає в доведенні, протягом кількох днів або тижнів, до найбільшої кількості людей, що відносяться до груп ризику, інформації про вибухонебезпечні предмети і основних повідомлень, пов'язаних з безпекою, з тим, щоб заохочувати безпечний спосіб поведінки⁸. Переселення людей або навіть рух населення є конкретними чинниками ризику, особливо в надзвичайній ситуації. Після закінчення надзвичайної ситуації може знадобитися проведення оцінки або переоцінки для визначення нового/іншого підходу до НРНМВЗВ після надзвичайної ситуації.

9.4. Повідомлення НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації

Повідомлення під час надзвичайної ситуації мусять мати природу загальної спрямованості. Визначення ключових повідомлень в подібних випадках залежить від різних чинників на зразок цільової аудиторії та різновидів поведінки в умовах ризику. Все ще необхідно знати, ризику від яких типів вибухонебезпечних предметів піддаються люди. Якщо найбільшим ризиком є міни, це може бути пов'язано з тим, що люди отримують тілесні ушкодження, наступаючи на них, або зачіпаючи непомітні дроти-розтяжки, а не внаслідок дотику до них. З огляду на це, зусилля слід зосередити на підвищенні обізнаності про безпеку, одночасно звертаючи особливу увагу на безпечний спосіб поведінки на зразок розпізнавання потенційно небезпечних ділянок, який може включати в себе наведену далі низку взаємопов'язаних повідомлень:

- a) рухатися добре вивченими маршрутами;
- b) розпитувати місцевих жителів про безпечні та небезпечні ділянки;
- c) уникати ділянок з густою рослинністю, військових баз та обладнання;

⁷ ЮНІСЕФ визначає надзвичайну ситуацію як «стан, що загрожує життю і благополуччю великої кількості людей і вимагає надзвичайних дій для забезпечення їх виживання, піклування про них та захисту»

⁸ ЮНІСЕФ розробив Інструментальний пакет для НРНМВЗВ в надзвичайній ситуації (Emergency MRE Toolkit) для використання з метою планування кампанії з навчання ризикам в аварійній ситуації. Такий Інструментальний пакет призначений для поетапної допомоги керівникові проекту НРНМВЗВ або групі здійснення проекту протягом перших шести тижнів кампанії НРНМВЗВ в аварійній ситуації.

- d) доповідати про вибухонебезпечні предмети відповідальній особі або органу влади.

Якщо найбільшим ризиком є суббоеприпаси, що не вибухнули (або інші форми БНВ) повідомлення типу «не торкатися» є найбільш доречними. Подібні повідомлення можуть включати в себе повідомлення про те, що:

- e) бомби, що не вибухнули, знаходяться на полях навкруги ваших будинків.
- f) бомби, що не вибухнули, є невеликими, але вкрай потужними і можуть призвести до загибелі великої кількості людей.
- g) бомба, що не вибухнула, є вкрай нестійкими: ніколи не знаєш, коли вони вибухнуть.
- h) в жодному разі до бомб, що не вибухнули, не можна торкатися; їх не можна підбирати або бити їх ногами.

9.5. НРНМВЗВ в освітніх закладах

Інтегрування НРНМВЗВ до системи освітніх закладів та включення його до навчальної програми є стратегією, розробленою, головним чином, в країнах, які зіткнулися з поширеною та тривалою проблемою мін або ВЗВ, з якою, скоріше за все, матимуть справу кілька поколінь людей. Таке інтегрування є методом, спрямованим на дуже велику кількість дітей, прийнятним в країнах, де національний уряд визнав, що міни або ВЗВ є довготривалою або залишковою проблемою, яка потребує множинних та довготривалих рішень. Інформація та засоби її доведення мають бути відповідними для різних вікових груп. Програма НРНМВЗВ не має викладатися у вигляді окремого предмета, а може включатися у вигляді позапрограмного предмета, або включатися до навчальної програми про життєво необхідні вміння або навички, або до програми про соціальне оточення.

9.6. Включення НРНМВЗВ до навчальної програми

Інтегрування НРНМВЗВ до шкільної навчальної програми або у вигляді позакласної діяльності відрізняється від проектів, в яких команди програми НРНМВЗВ відвідують освітні установи з показом презентацій. При створенні програми інтегрування НРНМВЗВ в систему освітніх установ, необхідно визначити, чи буде вона охоплювати всі освітні заклади в країні, або тільки певні освітні заклади в районах, які сильно постраждали від такої небезпеки.

Також слід визначити, чи мають національні або місцеві органи влади, а також системи освітніх установ можливість та прагнення виконувати подібну програму. Багато регіональних та сільських навчальних закладів можуть не мати достатнього обладнання, а викладацький склад може бути погано підготовлений і отримувати недостатню платню. Вкрай важливим з самого початку здійснення програми є прийняття її міністерством або департаментом освіти, а також керівниками цільових навчальних закладів. Ці установи будуть залучені до розробки програми і будуть, в кінцевому підсумку, відповідати за її здійснення та моніторинг.

Може скластися так, що доцільніше буде включити НРНМВЗВ в якості позакласної роботи в навчальних закладах, аніж включати його до навчальної програми, що може потребувати декількох років. Окрім цього, в залежності від рівня охоплення шкільною освітою в країні або районі, може виникнути необхідність у розвитку особливих проектів та методів для охоплення дітей, які не відвідують навчальні заклади та/або тих, хто відвідує неофіційні або релігійні навчальні заклади. Потреба в охопленні таких дітей є серйозним завданням, оскільки вони часто піддаються більшому ризику нещасних випадків, викликаних мінами/ВЗВ, аніж ті, хто відвідує навчальний заклад. Такі діти можуть бути охоплені шляхом розвитку зв'язку з громадою, а також завдяки більш масштабним проектам та програмам НРНМВЗВ.

Підхід, в якому розглядається кожна конкретна дитина, може бути корисним у охопленні молодших братів або сестер, у яких немає можливості відвідувати школу.

9.7. Зміцнення можливостей спільноти в плані НРНМВЗВ

Зусилля, спрямовані на зміцнення можливостей громади в плані НРНМВЗВ, мають стати невід'ємною частиною будь-якої програми НРНМВЗВ. Це може включати в себе створення мереж добровольців і зміцнення зусиль громади, спрямованих на управління ризиком. НРНМВЗВ можна об'єднати з розвитком,

очищенням/обстеженням, допомогою інвалідам, та іншими методами зменшення ризику на територіальній основі.

10. Координування НРНМВЗВ і управління інформацією

10.1. Загальні положення

Координування має гарантувати взаємне доповнення та підтримку роботи організацій в плані НРНМВЗВ та інших організацій з питань протимінної діяльності. Обов'язки щодо координування наводяться в статті 10.2.

Координування НРНМВЗВ має забезпечувати узгоджену та ефективну участь усіх відповідних учасників процесу в кожному компоненті циклу програми НРНМВЗВ: якісна оцінка, планування, здійснення, моніторинг, а також кількісна оцінка стратегії і діяльності. НРНМВЗВ також має бути скоординовано з іншими заходами з питань протимінної діяльності та іншими ініціативами забезпечення допомоги та розвитку. У такий спосіб НРНМВЗВ може краще досягти своїх цілей в зведенні до мінімуму кількості потерпілих, послабленні соціально-економічного впливу мін та ВЗВ, і сприяючи розвитку.

10.2. Механізми та інструменти координації

Для досягнення максимальної ефективності, НРНМВЗВ має координуватися в структурі програми протимінної діяльності. Це гарантує інтеграцію НРНМВЗВ з іншими аспектами протимінної діяльності. У країнах, де немає ефективного механізму координування протимінної діяльності, організаціям з питань НРНМВЗВ слід створити власну групу координування.

Загальна відповідальність за управління програмою протимінної діяльності на національному рівні, включаючи НРНМВЗВ, зазвичай покладається на НОПМД. НОПМД, як правило, визначає загальну політику і стратегію протимінної діяльності для країни. Він може також координувати операційні заходи з питань протимінної діяльності, хоча ця роль зазвичай відводиться Центру з розмінування (ЦЗР), який підзвітний НОПМД. Національний ЦЗР може, в свою чергу, виконувати свої завдання за допомогою декількох регіональних ЦЗР. Окрім цього, для координування НРНМВЗВ за допомогою НОПМД/ЦЗР, організаціям з питань НРНМВЗВ слід брати участь в інших відповідних механізмах координування, які можуть існувати або бути створеними урядом, Організацією Об'єднаних Націй або неурядовими організаціями (НУО) на регіональному та національному рівнях.

11. Моніторинг та оцінка

11.1. Загальні положення

Моніторинг має забезпечувати гарантію якості НРНМВЗВ і результатів роботи проекту або програми згідно з планом. Оцінки мають зосереджуватися на досягненні цілей, впливові НРНМВЗВ, підзвітності, та набутих знаннях.

11.2. Ключові питання для моніторингу

Моніторинг щонайменше має бути спрямованим на розгляд того, наскільки добре втілюється в життя НРНМВЗВ, та чи план, на основі якого відбувається імплементація, відповідає потребам громад, зачеплених протимінною проблематикою. З огляду на це, потрібен моніторинг наступних питань:

- a) ефективність і результативність проведення НРНМВЗВ;
- b) сприйняття проектів і програм НРНМВЗВ громадами з групи ризику;
- c) викликана НРНМВЗВ зміна поведінки;
- d) географічне охоплення;
- e) причини ризикованої поведінки, нові моделі поведінки, пристосування до небезпеки;
- f) людські втрати (нешасні випадки); а також

- g) зміни в складі цільової групи ризику.

Орім цього, для оцінки ефективності НРНМВЗВ і досягнення прогресу в здійсненні планів, моніторинг слід спрямувати на спостереження за змінами в небезпеці, викликані застосуванням мін/ВЗВ, та в навколишньому середовищі. Це включає в себе моніторинг наступних змін:

- h) початкові припущення щодо цільових груп;
- i) демографічні та культурні зміни, що впливають на осіб, які піддаються більшому ризику;
- j) безпека від мін/ВЗВ; а також
- k) більш масштабний політичний і соціально-економічний контекст, який може вплинути на здатність людей реагувати на НРНМВЗВ відповідним чином.

11.3. Розробка системи моніторингу

Моніторинг має провадитися на рівні проекту і програми, як внутрішнім способом (тобто, організацією, яка виконує завдання), так і зовнішнім (національним центром або КЦПО ООН, або від їх імені). Він має бути націленим на забезпечення відповідності всього НРНМВЗВ застосовним національним і міжнародним стандартам, включаючи вимоги щодо акредитації, яка надається операторам НРНМВЗВ.

Незалежно від того, якою буде створена система, вона має бути здатна:

- a) визначати показники вимірювання, зосереджені на актуальності, результативності, ефективності, впливу та стійкому розвитку;
- b) створювати системи збору інформації щодо згаданих показників;
- c) передбачати процес, за допомогою якого відбувається систематичний збір та реєстрація інформації;
- d) забезпечувати аналіз та тлумачення зібраних даних;
- e) забезпечувати використання інформації для щоденного інформування керівництва проекту/програми; а також
- f) забезпечувати адаптацію НРНМВЗВ з урахуванням інформації, зібраної шляхом проведення моніторингу, забезпечуючи підтримку досягнення завдань.

11.4. Ключові питання для оцінки

Оцінка НРНМВЗВ повинна аналізувати вплив проекту або програми, зокрема в скороченні людського, соціального чи економічного впливу застосування мін та ВЗВ. Оцінка не обов'язково має провадитися щодо поодинокого проекту; вона також може брати до уваги організаційний підхід/політику/стратегію з питань НРНМВЗВ.

11.5. Коли проводити оцінку

Оцінка може відбуватися на різних етапах циклу програми або проекту, а не тільки на стадії завершення. Оцінки на етапі формування (також іноді відомі як середньострокові огляди) спрямовуються на сприяння розвитку проекту або програми протягом впровадження їх в життя, звертаючи особливу увагу на досягнення, виявлення проблем та пропозиції. Підсумкові оцінки (або оцінки постфактум) проводяться після завершення проекту або програми (іноді через кілька років) і спрямовуються на одержання висновків з діяльності та на інформаційне сприяння довгостроковій політиці.

Рішення про те, коли проводити оцінку, буде залежати від кожного окремо взятого проекту або програми, а також від різних чинників, що впливають на них. Далі наводяться чинники, які слід взяти до уваги:

- a) чи має проект або програма короткострокові або довгострокові цілі;
- b) які методи моніторингу вже використовуються (тобто, які дані вже одержано);

- c) чи потрібні експерти, які проводять зовнішнє оцінювання;
- d) наявність ресурсів для проведення оцінки; а також
- e) вплив, який матиме оцінка на час, витрачений людьми (як співробітниками проекту/програми, так і цільовими бенефіціарами).

11.6. Застосування оцінки

Існують чотири вагомі причини для проведення оцінки проекту або програми НРНМВЗВ:

- a) поліпшення результативності;
- b) удосконалення підзвітності;
- c) поліпшення обміну інформацією серед зацікавлених учасників; а також
- d) покращення навчання та розширення прав і можливостей.

В кінцевому підсумку, значимість оцінки, як і в випадку з моніторингом, визначається лише використанням результатів. Тому результати оцінки слід безпосередньо використовувати в плануванні майбутніх проектів та програм, в організаційній стратегії; результати, наскільки таке можливо, слід поширювати серед всіх зацікавлених учасників програми.

12. Розвиток можливостей

12.1. Загальні положення

Необхідність у розвитку можливостей країни вважається вкрай важливою областю для одержання міжнародної допомоги з перших днів протимінної діяльності. Проте, на відміну від стрімкого прогресу, досягнутого в галузі технологій та виробничої діяльності, удосконалення розвитку національних можливостей мало епізодичну і непостійну природу.

12.2. Розробка плану розвитку можливостей

Виходячи з інформації та аналітичної картини, отриманих оцінкою потреб і можливостей, слід розробити план розвитку можливостей з метою вдосконалення управління та операцій в області НРНМВЗВ. План розвитку можливостей має включати в себе наступні елементи:

- a) спільне бачення та розуміння зацікавленими учасниками існуючих прогалин в ефективності управління;
- b) заходи щодо вирішення кожної проблеми з урахуванням загальної картини;
- c) певні контрольні показники і результати роботи, яких слід досягти при виконанні кожного поставленого завдання;
- d) процес, за допомогою якого буде виконано кожне завдання; та
- e) чітке визначення осіб, відповідальних за надання підтримки, впровадження та/або виконання плану.

Нарощування можливостей може виконуватися безпосередньо на місцях, або за допомогою дистанційної технічної підтримки.

Виходячи зі стратегічного плану і його бачення, місії, і цілей, наступним етапом процесу має бути складання робочого плану. Робочий план логічно випливає зі стратегічного плану і підтримує його впровадження, як правило, на щорічній основі. Цей орієнтований на виконання робіт документ має, як правило, включати в себе докладно зазначені заходи, і необхідні ресурси, а також результати, показники і контрольні цифри. Він також має включати компактну структуру оцінки результатів діяльності з підсумковим викладом ключових компонентів плану в зручному для відслідковування форматі.

12.3. Громади з групи ризику

Громади з групи ризику, тобто, ті, що живуть в умовах небезпеки від застосування мін/ВЗВ, включаючи потерпілих від мін/ВЗВ, змушені жити в умовах щоденної небезпеки від мін або ВЗВ. Багато які з них розробляють місцеві механізми співіснування з такими проблемами, що може бути більш-менш ефективним підходом. Операторам НРНМВЗВ слід, перш за все, прагнути зрозуміти і надати підтримку громадам, що піддаються ризику, в їх зусиллях звести такий ризик до мінімуму, і а не припускати їхнє незнання або нестачу можливостей. Подальший розвиток можливостей може поширюватися на такі області як управління інформацією, управління ризиком і проведення НРНМВЗВ. Управління ризиком включає в себе маркування або побудову огорожі, пошук альтернатив ризикованої поведінки і використання інших підходів до створення умов життя і доступу до ресурсів без проведення очистки або проникнення в ПНР.

12.4. Національний орган протимінної діяльності

Нарощування можливостей НОПМД є вкрай важливим для виконання програми протимінної діяльності. У випадку з НРНМВЗВ, НОПМД має усвідомлювати значущість та роль НРНМВЗВ, а також і бути в змозі приймати обґрунтовані, стратегічні рішення щодо напрямку НРНМВЗВ та здійснення свого внеску в скорочення людських втрат, а також в ефективну протимінну діяльність.

12.5. Центр з розмінування

Можливості ЦЗР, там, де такий існує, для ефективного координування НРНМВЗВ є вкрай важливими для будь-якої успішної програми НРНМВЗВ. Зусилля з розвитку можливостей мають охоплювати здатність проводити оцінку, планувати, ставити завдання, проводити моніторинг та забезпечувати якість проектів НРНМВЗВ, а також самої програми НРНМВЗВ в цілому. Як ООН, так і НУО здійснили свій внесок у ефективний розвиток можливостей досвіду програми НРНМВЗВ в рамках ЦЗР.

12.6. Оператори НРНМВЗВ

Для операторів НРНМВЗВ і їх штатних співробітників, особливо в місцевих НУО, необхідним є розвиток можливостей для проведення оцінки, планування, навчання, здійснення та моніторингу НРНМВЗВ. Це є особливо важким завданням, якщо розвитку підходів до участі необхідно надати інституційну природу. Наприклад, сприяння методам і технологіям оцінки становища в сільській місцевості на основі широкої участі є комплексним управлінським завданням. Для успішного його здійснення потрібні навички та експертні знання. Те ж саме стосується необхідності осмисленого використання даних для сприяння змінам і впровадження їх в планування розвитку і протимінну діяльність. Особливу увагу при оцінці окремих осіб або спільнот слід приділити значущості вміння мислити в контексті своїх труднощів і знаходити осмислені рішення, замість того, щоб чекати вказівки на цю проблему стороннім спостерігачем. Це вимагає чітких навичок координування, включаючи здатність слухати.

13. Роль та відповідальність

13.1. Громади з групи ризику

Громади з групи ризику, тобто, ті, що живуть серед небезпек від застосування мін/ВЗВ, несуть першочергову відповідальність за забезпечення свого захисту. Багато які з них створюють місцеві механізми співіснування з такими проблемами, що може бути більш-менш ефективним підходом. Операторам НРНМВЗВ слід, перш за все, прагнути зрозуміти і надати підтримку громадам, що піддаються ризику, в їх зусиллях звести такий ризик до мінімуму, і а не припускати їхнє незнання або нестачу можливостей.

13.2. Уряди країн, що постраждали від застосування мін/ВЗВ

Органи влади, як на рівні національного уряду, так і на місцевому рівні, несуть основну відповідальність за забезпечення безпеки своїх виборців. Це зобов'язання визнається в МСПМД (IMAS), в яких стверджується, що: «основна відповідальність за здійснення протимінної діяльності лежить на уряді держави, яка постраждала від застосування мін/ВЗВ». Для отримання докладної інформації див. стандарт МСПМД (IMAS) 01.10.

Як правило, збройний конфлікт, особливо тривалий, скорочує можливості органів влади щодо забезпечення необхідного захисту, в тому числі і за допомогою НРНМВЗВ. Це пояснює причини того, чому здійснення проектів НРНМВЗВ, як правило, покладається на НУО. Однак, навіть, коли прийнято рішення здійснювати

роботу через НУО, даний підхід має підтримуватися урядом; слід також задуматися над тим, яким чином органи влади можуть в кінцевому підсумку взяти на себе повну відповідальність за здійснення НРНМВЗВ.

13.3. Національний орган протимінної діяльності

Там, де такий орган ще не існує, уряду зачепленої цією проблематикою країни слід прагнути якнайшвидше створити національний орган протимінної діяльності (НОПМД). НОПМД, або організація, що діє від його імені, відповідає за забезпечення умов, які сприятимуть ефективному управлінню національною протимінною діяльністю. НОПМД, в кінцевому рахунку, несе відповідальність за розробку програми протимінної діяльності та управління нею, включаючи проекти НРНМВЗВ, в рамках кордонів своєї країни та гарантуючи реагування на потреби і пріоритети зачеплених мінною проблематикою громад.

НОПМД відповідає за створення та підтримку національних стандартів, положень та процедур з управління НРНМВЗВ. Ці національні стандарти, положення, і процедури мають узгоджуватися зі стандартами МСПМД (IMAS), і іншими відповідними національними і міжнародними стандартами, положеннями та вимогами.

Що ж до НРНМВЗВ, основні обов'язки НОПМД полягають в наступному:

- a) здійснювати нагляд за програмою НРНМВЗВ;
- b) запроваджувати національні стандарти та/або керівні принципи, або втілювати в життя міжнародні стандарти в своїй країні і гарантувати, що національне право забезпечує застосування стандартів НРНМВЗВ;
- c) затверджувати критерії для системи акредитації, якщо буде визнана необхідність в такій
- d) приймати національний стратегічний план для НРНМВЗВ;
- e) гарантувати включення НРНМВЗВ до загальної протимінної діяльності;
- f) налагоджувати зв'язок з іншими учасниками процесу розвитку з питань стратегічного планування;
- g) налагоджувати зв'язок з донорськими організаціями та іншими прихильниками, такими, як організації, які надають допомогу в зміцненні можливостей, організації, що здійснюють агітаційно-просвітницьку роботу, а також з представниками засобів масової інформації;
- h) прагнути забезпечити НРНМВЗВ достатніми ресурсами виходячи потреб, визначених у національному стратегічному плані;
- i) організувати зовнішні оцінки програми НРНМВЗВ в цілому; а також
- j) забезпечити за можливості фінансування заходів НРНМВЗВ.

13.4. Центр з розмінування

Всі заходи з питань протимінної діяльності, включаючи НРНМВЗВ, як правило, координуються Національним центром з розмінування (ЦЗР). Національний ЦЗР може додатково підтримуватися територіальним або регіональним ЦЗР.

Необхідно відповідним чином організувати офіс, відповідальний за управління НРНМВЗВ, для сприяння інтеграції з заходами з розмінування і надання допомоги потерпілим. У ньому також повинні бути співробітники обох статей з відповідним досвідом та підготовкою. ЦЗР має взяти на себе відповідальність за:

- a) виявлення та розгортання ресурсів НРНМВЗВ відповідно до національного стратегічного плану;
- b) забезпечення втілення в життя заходів НРНМВЗВ згідно з національною політикою, стратегіями і стандартами;
- c) управління процесом акредитації для організацій з питань НРНМВЗВ (за наявності) від імені НОПМД;

- d) забезпечення повної інтеграції НРНМВЗВ до протимінної діяльності;
- e) координацію втілення в життя НРНМВЗВ за допомогою регулярних координаційних засідань;
- f) моніторинг заходів НРНМВЗВ;
- g) забезпечення задоволення потреб організацій з питань НРНМВЗВ з боку центральної системи управління інформацією НОПМД (на зразок інформаційної системи управління протимінною діяльністю ІСУПМД);
- h) складання звітів про заходи НРНМВЗВ з поданням їх НОПМД;
- i) координація втілення в життя оцінки потреб;
- j) рекомендації НОПМД щодо політики, стратегії та стандартів з питань НРНМВЗВ;
- k) управління розвитком стійких національних операційних можливостей НРНМВЗВ за допомогою місцевих та міжнародних партнерів НРНМВЗВ;
- l) складання регулярних звітів з питань НРНМВЗВ для зацікавлених учасників;
- m) координування з іншими національними установами і державними органами з метою інтеграції НРНМВЗВ в їхні програми та послуги, наприклад, в галузі освіти та охорони здоров'я;
- n) налагодження зв'язку з іншими організаціями розвитку на місцевому рівні; а також
- o) навчання і зміцнення можливостей (як безпосередньо, так і через консультантів або прийнятих на контрактній основі виконавчих організацій) організацій, що впроваджують НРНМВЗВ.

У надзвичайній ситуації координування, як мінімум, має передбачати проведення регулярних засідань для погодження наступного:

- p) хто які громади буде відвідувати;
- q) які повідомлення мають поширюватися різними проектами в першу чергу; а також
- r) які базові керівні принципи слід виконувати всім операторам НРНМВЗВ. Ключовим принципом всіх заходів НРНМВЗВ має бути: «Не заподіяти шкоди!».

13.5. Організація Об'єднаних Націй

ООН несе загальну відповідальність за надання можливості і сприяння ефективному управлінню програмами з питань протимінної діяльності за допомогою безперервного вдосконалення стандартів МСПМД (IMAS) для відображення норм та практичних методів протимінної діяльності, що розробляються, а також для впровадження змін в міжнародні положення, вимоги і угоди. Такі угоди, окрім усього іншого, включають в себе Конвенцію про права дитини (1989) і Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979). Служба ООН з питань діяльності, пов'язаної з розмінуванням (ІОНМАС) є підрозділом Секретаріату ООН; вона відповідає перед міжнародною спільнотою за розробку і обслуговування міжнародних стандартів МСПМД (IMAS). ЮНІСЕФ є координаційним центром ООН стосовно НРНМВЗВ в межах Системи ООН, і несе відповідальність за розвиток, перегляд та виправлення складника НРНМВЗВ в МСПМД (IMAS).

У певних ситуаціях та в певні моменти може виявитися необхідним та доречним для ООН або для іншого визнаного міжнародного органу, прийняти на себе деякі або всі обов'язки, і виконати деякі або всі функції НОПМД та/або Національного ЦЗР.

ООН застосовує стандарти МСПМД (IMAS) до своїх програм з питань протимінної діяльності, заходів та контрактів. В обставинах, коли один або кілька стандартів МСПМД (IMAS) вважаються невідповідними або незастосовними, ООН забезпечує альтернативні специфікації, вимоги, і рекомендації. ООН зобов'язана

забезпечити розгляд потреб в НРНМВЗВ в зачеплених мінною проблематикою громадах, а також включення НРНМВЗВ до існуючих та нових програм з питань протимісної діяльності.

13.6. Організації НРНМВЗВ

В кінцевому підсумку, саме від організації, що здійснює НРНМВЗВ, вимагається створення відповідної та ефективної системи управління, надання її в НОПМД та застосування її протягом усього проекту НРНМВЗВ. Організації НРНМВЗВ мають бути акредитовані з боку НОПМД, зобов'язані застосовувати стандарти МСПМД (IMAS) або національні стандарти, а також адаптувати свої СОП до цих стандартів. Там, де НОПМД знаходиться в процесі формування, організації з питань НРНМВЗВ мають в своєму розпорядженні всі можливості для підтримки такого процесу формування наданням консультативної допомоги та сприяння, включаючи допомогу в розвитку національних стандартів.

13.7. Донорські організації

Донорські організації є складовою частиною процесу управління, і в такій якості несуть відповідальність за забезпечення ефективного управління проектами, що фінансуються ними, відповідно до національних та/або міжнародних стандартів. Це включає в себе приділення уваги складанню контрактної документації, і забезпечення компетентності та відповідності критеріям національної акредитації організації НРНМВЗВ, обраних для виконання цих контрактів. Донорські організації також зобов'язані мати положення щодо моніторингу та періодичної оцінки своїх проектів або програм з метою забезпечення їх актуальності, ефективності та успішного виконання. Необхідність у відповідальності організацій НРНМВЗВ за своєчасне і ефективне виконання своїх завдань та їхня підзвітність своїм донорським організаціям є особливо важливою тоді, коли НОПМД знаходиться в процесі формування та поки що не має нагоди отримати досвід в цих областях.

Додаток «А» (Нормативний) Посилання

Наступні нормативні документи містять положення, які шляхом посилання на них в даному тексті, складають положення цієї частини стандарту. Для датованих посилань наступні зміни або перегляд будь-якої з цих публікацій не застосовуються. Проте сторонам угод, заснованих на цій частині стандарту, рекомендується вивчити можливість застосування найостанніших видань нормативних документів, зазначених нижче. Для датованих посилань поширюється останнє видання нормативного документа. Члени ISO та IEC ведуть реєстри чинних в даний час стандартів ISO або EN:

- a) НРНМВЗВ. Посібники з найкращих практичних методів та керівництво з підготовки
- b) МСМПД (IMAS) 01.10 Керівництво з застосування МСМПД
- c) МСПМД (IMAS) 04.10 Терміни та визначення;
- d) Конвенція про заборону протипіхотних мін (КЗППМ)
- f) Протокол V до Конвенції про заборону або обмеження застосування деяких різновидів звичайної зброї (КЗЗ);
- g) Конвенція про касетні боєприпаси (ККБ);

Слід використовувати саме останню версію/видання цих посилань. ЖМЦГР зберігає копії всіх посилань, які використовуються в цьому стандарті. Реєстр найостанніших версій/видань стандартів МСПМД (IMAS), рекомендацій і посилань ведеться ЖМЦГР, і отримати до них доступ можна на веб-сайті МСПМД (IMAS) ([Http://www.mineactionstandards.org/](http://www.mineactionstandards.org/)). НОПМД, наймачі та інші зацікавлені органи і організації повинні отримати копії до початку проведення програм протимінної діяльності.

Реєстр поправок

Внесення поправок до МСПМД (IMAS)

Серія стандартів МСПМД (IMAS) підлягає офіційному перегляду на трирічній основі, проте це не виключає внесення поправок в межах цих трирічних періодів з причин операційної безпеки й ефективності або ж для редакційних цілей.

При внесенні поправок до цього МСПМД (IMAS) їм надається номер, вказується дата та наводиться загальна інформація про відповідну поправку (див. таблицю нижче). Поправка також буде вказана на титульній сторінці МСПМД (IMAS) шляхом її зазначення під датою видання і фразою «містить поправку номер(-и) / тощо».

Після завершення офіційного перегляду кожного МСПМД (IMAS) можуть випускатися нові видання. Поправки аж до самої дати нового видання будуть внесені до нового видання і таблиця реєстру поправок буде очищена. Після цього реєстрація поправок почнеться знову до того часу, поки не буде проведено новий перегляд.

Версіями МСПМД (IMAS) з найпізнішими поправками є версії, розміщені на веб-сайті МСПМД (IMAS) за адресою www.mineactionstandards.org.

Номер	Дата	Інформація про поправку
1	01 серпня 2012 року	1. Переглянуто для визначення впливу від розробки Міжнародних технічних норм для босприпасів (МТНБ) IATG 2. Незначні типографські виправлення 3. Видалено посилання на МСПМД (IMAS) 08.10
2	01 червня 2013 року	1. Переглянуто для визначення впливу нового стандарту МСПМД (IMAS) «Вивільнення/розблокування землі» 2. До заголовка та колонтитулу включено № поправки та дату